

BLEKINGE MUSEUM

Rapport 2023:10

Offerlunden i Halahult – L1979:6205

Arkeologisk förundersökning och förmedlingsinsats.
Åryd socken, Karlshamns kommun

Mikael Henriksson

Rapport 2023:10

**Offerlunden i Halahult –
L1979:6205
Arkeologisk förundersökning
och förmedlingsinsats.**

Åryd socken
Karlshamns kommun
Blekinge län

Mikael Henriksson

Blekinge museum

Borgmästaregatan 21
371 35 Karlskrona

Växel: 0455-30 49 60 vardagar 8–16
Reception: 0455-30 49 85

www.blekingemuseum.se

© 2023 Blekinge museum

Omslagsfoto: Ristningar vid Halahult under rengöring. Fotografi mot SSV. Mikael Henriksson

© Lantmäteriverket, Gävle. Dnr i2018/00107, LMV.

Offerlunden i Halahult – L1979:6205. Arkeologisk förundersökning och förmedlingsinsats. Åryd socken, Karlshamns kommun

Innehåll

Bakgrund	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Syfte	6
Tillvägagångssätt	7
Resultat	8
Figurförteckning	8
Administrativa uppgifter	8
Källor	8
Bilagor	8

Bakgrund

Under 2022 påträffade en privatperson ett mindre stenblock med tydliga runor (bilaga 1) inom den så kallade offerlundan i Halahult (L1979:6205 - RAÄ Åryd 58:1). Vid kontakt med Runverket framgick att fragmentet redan under 1700-talets första hälft måste ha brutits loss från den befintliga och kända runristningen på fast block inom lokalen (muntligen Magnus Källström). Med syfte att klarlägga fornlämningens status och eftersöka ytterligare möjliga fragment, uppdrog Länsstyrelsen åt Blekinge museum att utföra en arkeologisk förundersökning inom fornlämningsområdet. Den 2023 utförda förundersökningen genomfördes i enlighet med Länsstyrelsens beslut enligt 2 kap.13 § kulturmiljölagen (431-2352-2023). Arbetet utfördes 2023-05-10 och föreliggande rapport utgör en redovisning av förundersökningens resultat.

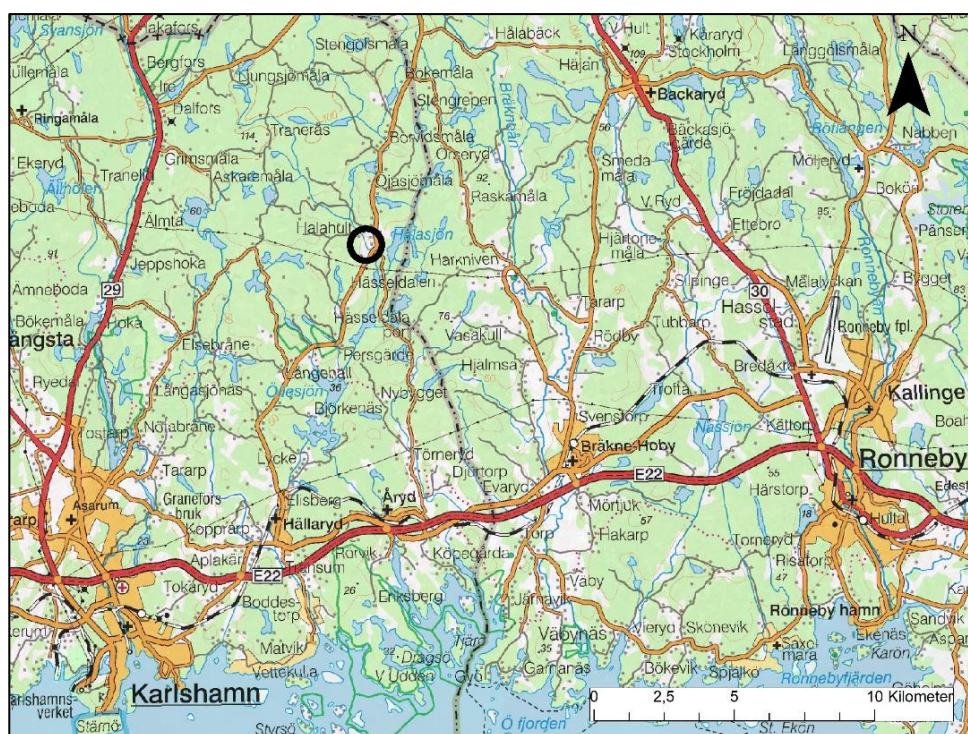

Fig.1 – Förundersökningsområdets placering i förhållande till Karlshamns tätort.

Topografi och fornlämningsmiljö

Det aktuella förundersökningsområdet ligger ca två mil NO om Karlshamns tätort (fig.1). Lokalen ligger på ett blockbemängt höjdläge inne i gles ekskog strax SV om Halahults by. Fastigheten inom vilken lämningen ligger ägs av Blekinge museum och den har en yta om cirka 840 m² (fig.2). Markområdet nyttjas som betesmark för inhägnade hjortar. Registrerade lämningar i området är i hög grad

knutna till sen historisk tid. Den aktuella lämningen RAÄ Åryd 58:1 (L1979:6205) utgörs av fem stenblock på vilka inristade figurer i form av slipmärken, tassar och fotsulor samt en runslinga finns. En folklig tradition har återkommande velat placera ristningarna i ett forntida skede, men antikvariskt brukar de i dag snarare dateras till ett eftermedeltida skede (Erlandsson, K.-O. 2022). Runverkets detaljstudier av det 2022 funna fragmentet gav en tydlig bekräftelse på att runristningen utgjorts av 19 runor, i överensstämmelse med nyttjandet av så kallade Gyllentalsrunor och den tradition som kan knytas till bruket av runstavar (muntligen Magnus Källström).

Fig.2 – Fastighetsgränsen tillika förundersökningsområdet markerat som röd polygon på Ortofotot.

Syfte

Förundersökningen syftade till att komplettera och kvalitetssäkra kunskapsläget för lämningen. I enlighet med undersökningsplanen blev målsättningen att under en dag göra en digitaldokumentation, följd av en genomsökning av löst liggande stenmaterial och mindre block i anslutning till fornlämningen. Avsikten härmed skulle vara att få en tydlig bild av hur platsen såg ut vid tiden för nyfyndet 2022 samt att därefter undersöka om ytterligare fragment stod att finna på platsen.

Tillvägagångssätt

Den antikvariska dokumentationen under fältarbetet kombinerades med en publik insats med inriktning mot lokalsamhälle och skola. Under arbetet medverkade sammantaget personal från Karlshamns museum, lokalboende samt elever från Åryds skola. Från Blekinge museum medverkade Christoffer Sandahl, Mikael Henriksson och Ola Palmgren. Länsstyrelsen representerades av Karl-Oskar Erlandsson och Runverket av Magnus Källström. Från Lunds universitet deltog Nicolo Dell'Unto och Domenica Dinninno.

Inledningsvis rengjordes stenblocken i offerlunden mekaniskt, genom försiktig skrapning och borstning. Härfter utfördes digital skanning av de ristade ytorna såväl som stenblockens absoluta närområde. Eftermiddagen ägnades slutligen åt genomsökning av löst liggande stenar tillsammans med hembygdsförening och skola. Stenmaterialet lyftes temporärt från tre i förhållande till ristningen närliggande röjningsrösen (bilaga 2), varvid detta undersöktes okulärt. Slutligen lades stenarna i möjligaste mån tillbaka i ursprungligt läge. Förmedling av platsen bestod i huvudsak i att Magnus Källström presenterade platsens betydelse och runornas innebörd för såväl skolbarn som lokalboende.

Fig.3 – Pågående dokumentationsarbete vid offerlunden i Halahult.
Rengöring av block utförs parallellt med skanning av ristade ytor.

Resultat

Inga ytterligare runfragment påträffades under fältarbetet, och platsen återställdes efteråt helt enligt plan. Förmedlingsaktiviteterna gentemot skola och lokalsamhälle utfördes likaledes planenligt. Inhämtade fältdata kommer att bearbetas vidare, och avsikten är att inlemma platsen i en digital plattform som kan riktas såväl mot forskning som förmedling.

Figurförteckning

Fig.1 – Förundersökningsområdets placering enligt GSD-Terrängkartan.

Fig.2 – Förundersökningsområdet markerat på Ortofotot.

Fig.3 – Offerlunden under rengöring och dokumentation. Foto mot S.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	431-2352-2023
Blekinge museum dnr:	BM2023-84
Undersökningstid:	2023-04-21
Personal:	Se under avsnitt Tillvägagångssätt
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
Koordinater för utredningsytans sydvästra hörn:	N 6239184, E 499907
Dokumentation:	Mätdata och digitala fotografier förvaras på Blekinge museum.
Fynd:	Inga
Kartanvändning: LMV	LMV. Dnr i2018/00107, ©LMV 2023.

Källor

Skriftliga källor

Erlandsson, K.-O. 2022. *Mysteriet med offerlunden i Halahult*. in Henriksson, M. et al (red.) (2022). *Arkeologi i Blekinge*. [Karlskrona]: Blekinge museum.

Bilagor

Bilaga 1 – Runfragmentet från Halahult.

Bilaga 2 – Foton av genomsökta röjningsrösen.

Bilaga 1 – Runfragmentet från Halahult.

Bilaga 2 – Foton av genomsökta röjningsrösen

Röjningsröse 1 (röset med det nyfunna fragmentet), beläget 3,7 m SV om ristningen

Röhningsröse 2, beläget 6 m V om ristningen

Röhningsröse 3, beläget 10 m VNV om ristningen

Rapportserie 2023

Blekinge museum

2023:1 **Marinarkeologisk förundersökning av fartygslämning kallad Slädövraket (L1978:1905) i Listerby skärgård.** Listerby socken, Ronneby kommun.

2023:2 **Hvilans nya begravningskapell – till- och ombyggnad.** Karlshamn socken, Karlshamn kommun.

2023:3 **Ramdala kyrka – installation av nödbelysning.** Ramdala socken, Karlskrona kommun.

2023:4 **Gribshunden. Marinarkeologisk forskningsundersökning av skeppsvrak vid Stora Ekön L1978:2168/ RAÄ Ronneby 728.** Ronneby socken, Ronneby kommun.

2023:5 **Augerum nya herrgård – dränering av källare m.m.** Augerum socken, Karlskrona kommun.

2023:6 **Jannebergs gård – renovering av stallets västra entré.** Asarum socken, Karlshamn kommun.

2023:7 **Stora Roms naturreservat - Inventering av kulturlämningar.** Torhamns socken, Karlskrona kommun

2023:8 **Frakten 5:11. Arkeologisk utredning steg 2 2023 inför fortsatt exploatering av industriområde.** Edestad socken, Ronneby kommun.

2023:9 **Ramdala kyrka – ombyggnad av läktarunderbyggnad.** Ramdala socken, Karlskrona kommun.

2023:10 **Offerlunden i Halahult - L1979:6205. Arkeologisk förundersökning och förmedlingsinsats.** Åryd socken, Karlshamns kommun.